

Nr 147.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pension åt f. d. länsnotarien E. O. F. Forssgren; given Stockholms slott den 22 februari 1927.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Jakob Pettersson.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 22 februari 1927.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Departementschefen, statsrådet Pettersson, anför:

Jag anhåller att nu få anmäla uppkommen fråga om pension åt f. d. länsnotarien i Norrbottens län Edvard Oskar Ferdinand Forssgren, vilken den 22 oktober 1923 på egen begäran erhållit avsked från sin befattning i statens tjänst.

Forssgren har under åberopande av föreliggande omständigheter hos Kungl. Maj:t hemställt om utbekommande av viss ersättning av statsmedel.

I ett den 7 oktober 1926 avgivet utlåtande i detta ärende har länsstyrelsen i Norrbottens län lämnat följande redogörelse för de närmare omständigheter, under vilka Forssgren erhöi avsked från sin länsnotarietjänst:

Forssgren, som är född den 18 januari 1881 och den 24 december 1910 befordrades till andre länsnotarie samt den 7 mars 1912 till länsnotarie vid läns-

Bihang till riksdagens protokoll 1927. 1 saml. 126 häft. (Nr 147.) 412 27

styrelsen i Norrbottens län, åtnjöt sedan sommaren 1915 tjänstledighet för fullgörande av uppdrag först såsom sekreterare hos sakkunniga för uppgörande av förslag till plan för allmän undersökning rörande statens för kolonisationsändamål tillgängliga marktillgångar och sedermera som biträdande sekreterare hos kolonisationskommittén. När detta senare uppdrag i maj månad 1922 upphörde, blev han av länsstyrelsen på grund av bemyndigande i Kungl. Maj:ts brev den 19 maj 1922 förordnad att såsom sakkunnig biträda länsstyrelsen vid verkställande av viss utredning rörande de ännu ej skatteomförda nybyggen, som upplåtits vid efteravvittringen i Arvidsjaurs socken. Genom länsstyrelsens beslut den 1 augusti 1922 beviljades Forssgren ledighet från länsnotarietjänsten under den tid, han anlätades som sakkunnig för sistnämnda uppdrag.

När länsstyrelsen sedermera genom beslut den 14 december 1922 förklarade, att Forssgrens nämnda sakkunniguppdrag skulle upphöra med 1922 års utgång, upphörde självfallet även hans tjänstledighet som länsnotarie. Emellertid inställde han sig efter sålunda tilländagången tjänstledighet ej till tjänstgöring, och först efter under hand erhållen påstötning inkom han den 17 januari 1923 med begäran om förlängd tjänstledighet. Sådan erhöll han ock genom flera särskilda beslut av länsstyrelsen intill den 21 april samma år, då han inkom med en till Kungl. Maj:t ställd ansökan om »ledighet från innehavande statstjänst tillsvidare och till dess inom vårt rättssamhälle ordningen blivit återställd i den omfattning, som kräves för fortsatt tillämpning av vidkommande delar av grundlagen». Samtidigt beviljade länsstyrelsen honom fortsatt tjänstledighet i avbidan på Kungl. Maj:ts beslut med anledning av denna ansökan. Sedan Kungl. Maj:t den 6 augusti 1923 återsänt ansökningen till länsstyrelsen för prövning, fann sig länsstyrelsen genom beslut den 6 september samma år förhindrad att bevilja Forssgren tjänstledighet i den av honom begärda utsträckningen och beslöt förty, att han senast den 17 i samma månad skulle inställa sig till tjänstgöring. Sedan Forssgren över detta länsstyrelsens beslut anfört besvär hos Kungl. Maj:t, som emellertid genom beslut den 8 oktober 1923 ej fann skäl att göra ändring i detsamma, ingav han sistnämnda dag till Kungl. Maj:t ansökan om avsked. Denna ansökan överlämnades till länsstyrelsen för prövning, och genom beslut den 22 oktober 1923 fann länsstyrelsen med bifall till Forssgrens därom gjorda ansökan skäligen bevilja honom avsked från länsnotarietjänsten.

I detta sammanhang ber jag få meddela att, enligt vad jag inhämtat, Forssgren, efter den 15 september 1905 avlagd juris utriusque kandidatexamen, bestritt domartjänstgöring samt att han den 1 augusti 1909 vunnit anställning såsom extra ordinarie tjänsteman vid länsstyrelsen i Norrbottens län.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har efter förenämnda redogörelse i sitt utlåtande anfört följande:

Huruvida Forssgren redan vid tiden för avskedstagandet varit så angripen av den sjukdom, varav han sedermera enligt läkarutlåtande befunnits lida, att han kunde anses berövad förståndets bruk, vore en fråga, som det givetvis ej tillkomme länsstyrelsen att bedöma. Att det varit något fel med hans omdö-

mesförmåga hade dock redan då syntts framgå dels av hans handlingssätt i samband med avskedet, dels av hans många underliga skrivelser vid denna tid, men om detta inneburit, att han lidit av sådan sjukdom, att han icke kunde anses ansvarig för sina gärningar, när han ingivit sin avskedsansökan, kunde länsstyrelsen ej avgöra.

Faktum syntes dock vara, att Forssgren under sitt arbete i kolonisationsnämnden på grund av sin sinnesläggning och kanske delvis genom omständigheternas makt råkat in i en sinnesutveckling, som lett honom till att taga det ödesdigra steget att begära sitt avsked och som så småningom fört till sinnessjukdom. Därigenom hade han kommit att draga lidande och nöd över sig och framför allt över sin familj.

Att Forssgren vore värd medlidande vore ju utan vidare uppenbart, och länsstyrelsen skulle därför gärna vilja tillstyrka någon hjälp till honom, men i saknad av autentiska uppgifter dels om hans hälsotillstånd, dels om hans villkor i övrigt vore länsstyrelsen ej beredd att avgiva något närmare förslag i detta avseende.

Sedan handlingarna i ärendet härefter remitterats till statskontoret för avgivande av yttrande, har statskontoret hos medicinalstyrelsen anhållit om utredning och yttrande dels i fråga om Forssgrens sinnestillstånd vid den tidpunkt, då han gjorde ansökning om avsked från sin befattning, dels huruvida Forssgrens sjukdom vore av sådan beskaffenhet, att han icke kunde väntas bli återställd till hälsan. Vidare har statskontoret hos länsstyrelsen i Jämtlands län, där Forssgren numera är bosatt, anhållit om utredning rörande hans familjeförhållanden och ekonomiska ställning m. m. för att tjäna till ledning vid bedömandet av frågan om understöd åt Forssgren eller hans familj. Statskontoret har i samband därmed framhållit, att såsom en nödvändig förutsättning för beviljande av understöd i detta fall syntes böra uppställas, att Forssgren bleve ställd under förmyndare.

Medicinalstyrelsen har i skrivelse till statskontoret den 13 november 1926 till en början omförmålt, att styrelsen på av Svea hovrätt gjord framställning den 14 augusti 1926 avgivit utlåtande angående Forssgrens sinnesbeskaffenhet av innehåll, att han vid tidpunkten för anhängiggörandet och utförandet av åtskilliga, då på hovrättens prövning beroende mål varit av sinnessjukdom berövad förståndets bruk. Styrelsens berörda utlåtande stödde sig på ett av medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd, professorn B. E. Gadelius, vid ärendets handläggning inom styrelsen hållet anförande. I detta anförande, beträffande vars innehåll jag tillåter mig att hänvisa till handlingarna i ärendet, hade professorn Gadelius upptagit frågan om Forssgrens sinnestillstånd till ingående undersökning och med stöd därav såsom sin åsikt förklarar, att Forssgren lede av den sinnessjukdom, som betecknas såsom paranoia quaerulans eller processvansinne.

I anledning av den utav statskontoret nu framställda frågan har medicinalstyrelsen med stöd av ett förnyat uttalande av professorn Gadelius — beträffande vars innehåll jag även ber att få hänvisa till handlingarna — avgivit det utlåtandet, att Forssgren redan i oktober 1923, då han gjort ansökning om avsked från länsnotariebefattningen, varit av sinnessjukdom berövad förståndets bruk i den grad, att han icke kunnat bedöma innebörden och följderna av

den av honom sålunda vidtagna åtgärden, samt att hans sjukdom vore av sådan beskaffenhet, att han kunde anses vara för framtiden till tjänstgöring oförmögen.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har med skrivelse till statskontoret den 31 januari 1927 överlämnat från vederbörande landsfiskal infordrad utredning om Forssgrens familjeförhållanden och ekonomiska ställning. Landsfiskalens redogörelse i nämnda avseenden är i huvudsak av följande lydelse:

Forssgren är gift med Tekla Elisabet Olsson från Göteborg, född den 25 maj 1884, med vilken Forssgren har fyra minderåriga barn, nämligen tre söner, födda den 7 juni 1915, den 30 oktober 1917 och den 4 februari 1920, samt en dotter, född den 5 februari 1923.

Forssgren bebor sedan vårvintern 1923 med sin familj en bostadslägenhet om fyra mindre rum och kök, delvis i bristfälligt skick, å f. d. Ivar Erikssons hemman i Ramsjö by inom Nyhems socken. Denna bostadslägenhet kan knappast sägas vara människovärdig, åtminstone för vintertiden, enär samtliga rum med undantag av köket sakna eldstad, vadan värmen sålunda skall tillföras rummen från kokspisen i köket. Någon egentlig möblering av lägenheten kan ej heller sägas förefinnas, ty bohaget är synnerligen primitivt och detsammnas värde kan uppskattas till högst 300 kronor.

Sedan berörda Ivar Erikssons hemmansdel den 6 november 1926 försålts å exekutiv auktion till Aktiebolaget Jämtlands Folkbank i Östersund, lär det jämväl endast vara en tidsfråga, när Forssgren kommer att uppsägas till avflyttning från lägenheten i fråga och sålunda bliva utan bostad för sig och familjen.

Forssgren och hans familj synas för närvarande befinna sig i fullkomligt utblottat tillstånd, och det lär kunna skäligen befaras, att Forssgren skall nödgas anlita det allmännas bistånd för familjens nödtorftiga uppehälle, vilket förhållande hittills kunnat undvikas endast genom mellankommande hjälp och bidrag från Forssgrens syskon. Jämväl dessa synas nu vara ansträngda till det yttersta, och Forssgren torde för framtiden icke hava att påräkna nämnvärt bistånd från deras sida.

Under rådande förhållanden torde det få anses uppenbart, att Forssgren och hans familj äro i trängande behov av snar och effektiv hjälp från statens sida, därest icke de kommunala hjälporganen skola nödgas träda hjälpande emellan för att lindra en påtagligt överhängande nöd för framtiden.

Länsstyrelsen har vidare överlämnat protokoll, hållet inför domaren i Revsunds, Brunflo och Näs tingslag den 31 januari 1927 och utvisande, att Forssgren på därom gjord ansökning blivit nämnda dag tillsvidare förklarad omyndig samt att förmyndare för honom förordnats.

För egen del har länsstyrelsen, med vitsordande av Forssgrens och hans familjs blottställda belägenhet, såsom sin mening uttalat, att den föreliggande framställningen syntes vara i hög grad behjärtansvärd.

Med överlämnande av handlingarna i ärendet har statskontoret den 5 februari 1927 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört följande:

Med hänsyn till innehållet i medicinalstyrelsens utlåtande samt då Forssgren enligt utredningen befunne sig i alldeles utblottat tillstånd och icke själv kunde bereda inkomstmöjlighet för sig och familjen, måste enligt statskontorets mening starka billighetsskäl anses föreligga för att av statsmedel bereda någon hjälp i detta fall. Statskontoret ville erinra därom, att sådan åtgärd vidtagits i

föregående dylika fall. Exempelvis hade 1917 års riksdag i anledning av proposition nr 281 beviljat pension åt f. d. kronojägaren A. J. Johansson till belopp, motsvarande vad som skulle hava tillkommit honom i sjukpension enligt den civila pensionslagen; och åt f. d. läroverksadjunkten K. H. Andersson, vilken likaledes befunnits hava vid tiden för avskedsansöknings ingivande ej varit ansvarig för sina handlingar, hade beviljats dels understöd till belopp av 2,200 kronor för år räknat för tiden från den ²⁹/₇ 1921, då han erhållit avsked, till utgången av år 1922, dels ock, enligt beslut av 1923 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts framställning i proposition nr 97, punkt 5:o, pension till samma årsbelopp från och med år 1923, så länge han vore i behov av hospitalsvård eller eljest oförmögen till arbete.

Även i nu förevarande fall syntes det böra ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som skett beträffande f. d. läroverksadjunkten Andersson. Om Forssgren vid avgången från länsnotariebefattningen varit berättigad att komma i åtnjutande av sjukpension, skulle beloppet av sådan pension för Forssgren, som varit i åtnjutande av två ålderstillägg à 500 kronor till lönen à 2,200 kronor och för vilken alltså gällt ett pensionsunderlag av 3,200 kronor, hava utgjort 2,400 kronor och numera med pensionstillägg och pensionsförhöjningar uppgått till 3,276 kronor. Då den pension, som kunde komma att tilldelas Forssgren, skäligen syntes böra avpassas i nära anslutning till sistnämnda belopp, ville statskontoret för sin del föreslå ett understöd à 3,000 kronor för år, att från allmänna indragningsstaten utgå från och med ingången av år 1927.

Med hänsyn till vad landsfiskalens utredning gäve vid handen måste det anses av behovet högeligen påkallat, att något större belopp med ens ställdes till förmyndarnas förfogande för att anskaffa utrustning och bringa effektiv hjälp i Forssgrens och hans familjs utblottade läge. Under åberopande av omfördälda medgivande beträffande f. d. läroverksadjunkten Andersson och med erinran att, om sjukpension till föreslaget belopp skulle hava till Forssgren utgått för tiden ¹/₁₁ 1923—³¹/₁₂ 1926, sammanlagda beloppet jämte dyrtidstillägg skulle hava icke obetydligt överstigit det av Forssgren i ansökningsbegärda engångsbeloppet, 10,000 kronor, ville statskontoret föreslå ett belopp av 6,000 kronor att efter inhämtande av riksdagens medgivande utgå av anslaget till allmänna indragningsstaten. I avvaktan på riksdagens beslut i ärendet syntes Kungl. Maj:t vara oförhindrad att låta statskontoret utbetala en del av beloppet, förslagsvis 2,000 kronor, från femte huvudtitelns anslag till extra utgifter, med skyldighet för statskontoret att, om eventuell framställning av riksdagen bifölles, låta detta anslag erhålla motsvarande ersättning från anslaget till allmänna indragningsstaten.

Slutligen har statskontoret, med anledning av vad i sådant hänseende förekommit i handlingarna, framhållit, att det under föreliggande förhållanden givetvis vore önskligt, att någon utväg stode till buds i syfte att undandraga de föreslagna understöden från utmätning för Forssgrens gäld och att låta dem oavkortade komma honom och hans familj till godo. Såvitt statskontoret kunde finna, vore emellertid en sådan anordning synnerligen vansklig, och statskontoret hade för sin del icke ansett sig kunna i detta avseende framlägga något förslag.

Det torde kunna antagas att, därest Forssgrens sinnessjukdom redan år 1923 varit känd, avsked ej blivit honom beviljat. Han skulle då i stället hava erhållit tjänstledighet på grund av sjukdom med rätt att bibehålla större delen av avlö-

ningen. Om han av angiven anledning under fem på varandra följande år varit tjänstledig och därefter befunnits för framtiden oförmögen till tjänstgöring, hade han enligt den civila pensionslagens föreskrifter varit skyldig att avgå från tjänsten mot erhållande av pension till belopp ej understigande sjuttiofem procent av hel pension. Det må i detta sammanhang framhållas att, såsom av utredningen framgår, Forssgren under tiden från mitten av år 1915 till avskedstagandet icke varit i tjänst å sin länsnotariebefattning och att länsstyrelsen på grund härav ej haft tillfälle att i tillräcklig grad vinna kännedom om hans sinnesbeskaffenhet. Först flera år efter avskedstagandet har sinnessjukdomen blivit konstaterad.

Då Forssgren emellertid på egen begäran erhållit avsked från sin befattning, föreligger givetvis icke för honom någon rätt vare sig till ersättning för mistad avlöning eller till pension. Emellertid synas mig med hänsyn till föreliggande omständigheter — vilka i avseende å Forssgrens och hans familjs ekonomiska belägenhet måste anses vara synnerligen ömmande — starka billighetsskäl tala för att staten här träder hjälpsamt emellan. På grund härav och då, såsom av utredningen i ärendet framgår, riksdagen i två tidigare fall av likartad beskaffenhet beviljat pension eller därmed jämförligt understöd, vill jag för min del förorda, att framställning göres till riksdagen om beredande av pension åt Forssgren. Det må till stöd för en dylik framställning även framhållas, att Forssgren under den tid, han innehaft ordinarie statstjänst, erlagt avgifter för egen pensionering, vilka avgifter han ej har möjlighet att återfå.

Beträffande storleken av pensionen biträder jag statskontorets förslag om ett årligt belopp av 3,000 kronor. Detta belopp har avvägts i nära anslutning till den pension, som skulle hava tillkommit Forssgren, därest han vid tiden för avskedstagandet varit skyldig att på grund av sjukdom avgå från tjänsten samt erhållit sjukpension enligt pensionslagens föreskrifter därutinnan. Det må framhållas, att om Forssgren först efter fem års tjänstledighet erhållit avsked med sjukpension, avpassad efter för hans tjänst nu gällande pensionsunderlag, beloppet blivit ej oväsentligt högre. Jag tillstyrker också i enlighet med statskontorets förslag, att pensionen beviljas att utgå från och med ingången av år 1927. Densamma torde böra anvisas från allmänna indragningsstaten.

Däremot har jag ej funnit tillräckliga skäl föreligga för att, på sätt statskontoret ifrågasatt, tillstyrka understöd retroaktivt för tiden före år 1927.

Vad slutligen angår den av statskontoret berörda frågan om åtgärd för det ifrågasatta understödets undandragande från utmätning för gäld, lärer en sådan åtgärd i detta fall näppeligen kunna ifrågakomma.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till f. d. länsnotarien Edvard Oskar Ferdinand Forssgren må från och med den 1 januari 1927 under hans återstående livstid från allmänna indragningsstaten utgå en årlig pension av 3,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Carl Ullman.
